

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.411.3.1.2023

Aldona Sobolak
Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
w Kielcach
Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
w Kielcach
ul. Karola Szymanowskiego 6
25-361 Kielce

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/002 – Rozpoznanie i zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt w przyrodzie

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach
ul. gen. T. Kościuszki 6, 25-310 Kielce
T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05
lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Kielcach (dalej: RDOŚ), ul. Karola Szymanowskiego 6, 25-361 Kielce.
Kierownik jednostki kontrolowanej	W okresie objętym kontrolą Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach była Aldona Sobolak (dalej: Dyrektor).
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Wprowadzanie do Centralnego Rejestru Danych o IGO¹ informacji dotyczących występowania w środowisku inwazyjnych gatunków obcych.2. Wydawanie zezwoleń na odstępstwo od zakazów obowiązujących w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych i kontrola spełnienia warunków w nich określonych.3. Działania zaradcze przeprowadzane w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych.4. Wymierzanie administracyjnych kar pieniężnych za naruszenia związane z zakazami dotyczącymi inwazyjnych gatunków obcych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do 4 stycznia 2024 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały znaczenie dla przedmiotu kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. [REDAKTED] specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/115/2023 z 10 listopada 2023 r.2. [REDAKTED] starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/116/2023 z 10 listopada 2023 r.

(akta kontroli str. 1-5)

¹ Dalej: Rejestr IGO.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W RDOŚ zadania związane z rozpoznaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych⁴ nie zawsze były realizowane prawidłowo i rzetelnie.

Niektóre informacje o występowaniu w środowisku inwazyjnych gatunków obcych zostały wprowadzone do Rejestru IGO z opóźnieniem. Ponadto nie wprowadzono do niego informacji o zidentyfikowanych IGO na obszarach rezerwatów przyrody i Natura 2000.

Dyrektor nie przeprowadziła działań zaradczych w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych w sześciu rezerwach przyrody. Ponadto nie zamieściła na stronie podmiotowej RDOŚ informacji o ryzyku, jakie stanowi przetrzymywanie zwierzęcia domowego należącego do IGO umieszczonego w wykazie inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii albo na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, oraz o środkach, jakie powinny zostać podjęte w celu zminimalizowania ryzyka rozmnażania się i ucieczki takiego zwierzęcia.

W obowiązującym w RDOŚ regulaminie organizacyjnym wydziałowi odpowiedzialnemu za realizację obowiązków związanych z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO nie zostały przypisane zadania nałożone na regionalnego dyrektora ochrony środowiska ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych⁵.

Od wejścia w życie ustawy o gatunkach obcych Dyrektor nie wydawała zezwoleń na odstępstwa od zakazów obowiązujących w odniesieniu do IGO, a w konsekwencji nie przeprowadzała kontroli spełniania warunków w nich określonych. Takich kontroli nie przeprowadzała również na wnioski Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska⁶ w sytuacji, gdy ten organ wydawał takie zezwolenia. Nie wymierzała również administracyjnych kar pieniężnych za naruszenia związane z zakazami dotyczącymi IGO.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wprowadzanie do Rejestru IGO informacji dotyczących występowania w środowisku IGO

Opis stanu faktycznego

W regulaminie organizacyjnym RDOŚ⁸ Wydziałowi Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000 (dalej: Wydział) przypisane zostały zadania związane m.in. z zezwalaniem na przetrzymywanie, hodowlę, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym oraz kontrolą wydanych zezwoleń (zadania wynikające m.in. z uchylonego art. 120 ust. 2 pkt 2 i ust. 2g⁹ ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹⁰); zarządzaniem w drodze decyzji administracyjnej, na koszt skazanego, uśmiercenia

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej również IGO.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1589.

⁶ Dalej: GDOŚ.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Załącznik do Zarządzenia Wewnętrznego Nr 11/2020 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 27 października 2020 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach.

⁹ Art. 120 został uchylony ustawą o gatunkach obcych, która weszła w życie 18 grudnia 2021 r.

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1336.

zwierząt lub zniszczenia roślin lub grzybów gatunków obcych stanowiących własność sprawcy (zadanie wynikające z art. 130 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody). Dyrektor nie zaktualizowała ww. regulaminu bądź nie nadała nowego, uwzględniającego zadania nałożone na regionalnego dyrektora ochrony środowiska przez obowiązującą od 18 grudnia 2021 r. ustawę o gatunkach obcych, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 103, 105, 120, 122-123)

W okresie objętym kontrolą (do końca listopada 2023 r.) zadaniami związanymi z IGO zajmowała się w RDOŚ jedna osoba w Wydziale¹¹. W zakresie obowiązków tego pracownika było prowadzenie spraw dotyczących m.in. zwierząt obcych, których wprowadzenie do środowiska naturalnego może zagrozić rodzimej faunie i florze (od 30 października 2020 r. do 18 marca 2022 r.) oraz gatunków obcych i inwazyjnych, współpraca w tym zakresie z innymi jednostkami, w tym z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska oraz urzędami gmin (od 18 marca 2022 r.). Dodatkowo, od 18 marca 2022 r. wsparcie merytoryczne dotyczące m.in. gatunków obcych, inwazyjnych i niebezpiecznych dla zdrowia i życia ludzi przypisano w zakresie obowiązków również głównemu specjalistce w Wydziale. Ww. osoby to wieloletni pracownicy RDOŚ, z których każda ukończyła studia wyższe na kierunku biologia. Pracownik zajmujący się sprawami związanymi z IGO miał m.in. dodatkowo ukończone studia wyższe na kierunku *ochrona środowiska* oraz studia podyplomowe pt. *Obrót i zarządzanie gatunkami zagrożonymi, inwazyjnymi i niebezpiecznymi – zwierzęta, rośliny, produkty* oraz w zakresie ochrony i inżynierii środowiska.

(akta kontroli str. 189-219, 273)

W latach objętych kontrolą pracownicy RDOŚ uczestniczyli w:

- 2021 r.: w konferencji online *Zwalczanie gatunków inwazyjnych – doświadczenia Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Opolu* zorganizowanej przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu i szkoleniach online: *Inwazyjne gatunki obce – charakterystyka gatunków i metody ich zwalczania* i *Inwazyjne gatunki obce – identyfikacja i charakterystyka gatunków, plany działań dla dróg priorytetowych wprowadzania lub rozprzestrzeniania się IGO* zorganizowanych przez GDOŚ. Zarówno w konferencji, jak i szkoleniach uczestniczyła m.in. osoba zajmująca się w RDOŚ zadaniami związanymi z IGO;
- 2023 r.: w szkoleniu z wprowadzania danych do Rejestru IGO zorganizowanym przez GDOŚ¹² oraz konferencji *Inwazja obcych – IGO jako zagrożenie różnorodności biologicznej* zorganizowanym przez Białowieski Park Narodowy¹³.

(akta kontroli str. 104, 220-238)

W RDOŚ nie obowiązywały odrębne procedury określające rolę poszczególnych komórek organizacyjnych w procesie związanym z rozpoznaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt w przyrodzie.

(akta kontroli str. 318)

W 2020 r. Dyrektor wyznaczyła dwie pracownice Wydziału do wprowadzania informacji do bazy danych o IGO.

(akta kontroli str. 239-240, 249)

¹¹ Specjalista w Wydziale (od 18 marca 2022 r.), wcześniej – starszy inspektor w Wydziale (od 27 lutego 2017 r.). Osoba ta od 1 grudnia 2023 r. nie jest pracownikiem RDOŚ. W czasie nieobecności tej osoby, do zajmowania się sprawami związanymi z IGO wyznaczony został inny pracownik Wydziału.

¹² W szkoleniu uczestniczyła osoba zajmująca się w RDOŚ zadaniami związanymi z IGO.

¹³ W konferencji brała udział m.in. Dyrektor.

W piśmie z 5 kwietnia 2023 r. skierowanym do wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast województwa świętokrzyskiego p.o. Zastępca Dyrektora¹⁴ wskazała, że m.in. na stronie GDOŚ zostały zamieszczone wzory formularza zgłoszeń stwierdzeń IGO i raportu z działań zaradczych; szczególnej uwagi wymaga przekazanie informacji o miejscu stwierdzenia obecności IGO w środowisku (jeżeli informacja o miejscu stwierdzenia IGO zostanie ograniczona do kolumny wzoru zgłoszenia zawierającej informacje o np. nr działki ewidencyjnej, obręb, gminę, powiat, województwo lub identyfikator działki ewidencyjnej lub adres, to do Rejestru IGO zostanie wprowadzona informacja o stwierdzeniu obecności IGO na całej działce ewidencyjnej, niezależnie od informacji o liczbie okazów lub powierzchni zajmowanej przez IGO; podanie współrzędnych miejsca stwierdzenia IGO w środowisku pozwala na uszczegółowienie informacji w Rejestrze IGO do konkretnego miejsca i powierzchni na działce – pozwoli również na weryfikację danych wprowadzanych do Rejestru IGO, zminimalizuje ryzyko naniesienia błędnej lokalizacji na skutek możliwej omyłki pisarskiej w numerach działek).

(akta kontroli str. 283-289)

W dniu wejścia w życie ustawy o gatunkach obcych (18 grudnia 2021 r.) obowiązywało siedem zezwoleń na czynności zakazane w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii/Polski¹⁵, wydanych przez Dyrektora, na podstawie art. 120 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody. Po tej dacie Dyrektor nie wydawała zezwoleń na odstąpienie od zakazów.

Pismem z 30 maja 2022 r. p.o. Zastępca Dyrektora poinformowała trzy osoby, które miały ważne zezwolenia na czynności zakazane w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii m.in. o tym, że wydane przez Dyrektora zezwolenie wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy o gatunkach obcych i istnieje konieczność wystąpienia z nowym wnioskiem do GDOŚ lub przekazanie IGO podmiotowi, który posiada takie zezwolenie.

(akta kontroli str. 19-24, 56-59)

Zgodnie z art. 58 ust. 2 ustawy o gatunkach obcych regionalny dyrektor ochrony środowiska wprowadza do Rejestru IGO informacje o zezwoleniu wydanym na podstawie uchylonego art. 120 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody dotyczące IGO, które zostały umieszczone na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. W toku przeprowadzonych 5 i 22 grudnia 2023 r. oględzin Rejestru IGO stwierdzono, że znajdowały się w nim wszystkie cztery¹⁶ zezwolenia dotyczące IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, wydane na podstawie uchylonego art. 120 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody.

W wyniku przeprowadzonych 5 grudnia 2023 r. oględzin ustalono, że wszystkie cztery zezwolenia dotyczące IGO stwarzających zagrożenie dla Polski wprowadzone były do Rejestru IGO przez GDOŚ. Informacje o tych zezwoleniach zostały wprowadzone do tego rejestru po 18 czerwca 2022 r.¹⁷, tj. po upływie 6 miesięcy od wejścia w życie ustawy o gatunkach obcych. Dyrektor wyjaśniła: *Informacje o wydanych ważnych zezwoleniach na czynności zakazane w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie*

¹⁴ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu jest mowa o czynnościach podejmowanych przez p.o. Zastępcę Dyrektora oznacza to, że działał z upoważnienia Dyrektora.

¹⁵ Pierwsze dotyczyło bizona (IGO stwarzające zagrożenie dla Polski); drugie – szopa pracza (IGO stwarzające zagrożenie dla Unii), bernikli kanadyjskiej (IGO stwarzające zagrożenie dla Polski) i gęsiówki egipskiej (IGO stwarzające zagrożenie dla Unii); trzecie – raka pręgowatego (IGO stwarzające zagrożenie dla Unii); czwarte – żółwia złotociego (IGO stwarzające zagrożenie dla Unii); piąte – żółwia jaszczurowatego (IGO stwarzające zagrożenie dla Polski); szóste – żółwia ozdobnego (IGO stwarzające zagrożenie dla Unii) i siódme – rdestowców: czeskiego, japońskiego i sachalińskiego (IGO stwarzające zagrożenie dla Polski).

¹⁶ Pod numerami rejestracyjnymi: 173, 1116, 1117 i 1118.

¹⁷ Wpisu informacji dotyczącego jednego z zezwoleń dokonano w terminie do 31 grudnia 2022 r., zaś trzech pozostałych – po 1 stycznia 2023 r.

dla Polski wydanych przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach na podstawie art. 120 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (aktualnie uchylony) zostały wprowadzone do Rejestru IGO po 18 czerwca 2022 r. a przed 3.03.2023 r. Jak wynika z pisma Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska znak DZP-WG.600.21.2023.EP z dnia 3.03.2023 r., rejestr został dostosowany do wymogów ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych. W piśmie GDOŚ poinformowano również o wprowadzeniu do rejestru informacji o wydanych zezwoleniach, w tym w zakresie właściwości rdoś, przekazanych 20.04.2022 r. przez tut. Dyrekcję na prośbę GDOŚ. Odnosząc się do powodów wprowadzenia ww. informacji przez GDOŚ a nie przez RDOŚ Dyrektor wyjaśniła: Z pisma znak DZP-WG.600.21.2023.EP z dnia 3.03.2023 r. wynika, że Centralny Rejestr Danych o IGO w dniu 18 czerwca 2022 r. nie posiadał jeszcze funkcjonalności pozwalającej na wprowadzanie danych zgodnie z art. 6 ust. 6 oraz art. 58 ust. 2 z ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589). Z tego pisma wynika, że rejestr został dostosowany do wymogów ustawy oraz uzupełniony w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w okresie – od przekazania informacji o wydanych zezwoleniach (tabeli) do daty tego pisma. Przy piśmie przekazana została również instrukcja wprowadzania tych danych w przyszłości oraz prośba o zweryfikowanie i uzupełnienie poszczególnych wprowadzonych już pozycji.

Zgromadzone w Rejestrze IGO informacje o tych zezwoleniach zawierały: imię, nazwisko i adres podmiotu, który uzyskał to zezwolenie; nazwę naukową i polską IGO; liczbę lub ilość okazów IGO, którego dotyczą czynności objęte tym zezwoleniem; nazwę, cel, miejsce i czas wykonania czynności objętych tym zezwoleniem oraz numer tego zezwolenia (tj. informacje wymagane art. 58 ust. 2 w związku z art. 51 ust. 2 ustawy o gatunkach obcych). Ponadto ww. rejestr zawierał: informacje o typie podmiotu, nazwie organu, który wydał zezwolenie oraz skan właściwego zezwolenia.

(akta kontroli str. 19-35, 40-55, 250-254, 274, 277, 567, 580, 583, 588-595)

W okresie objętym kontrolą (do 1 grudnia 2023 r.) pracownicy RDOŚ wprowadzili do Rejestru IGO informacje o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzających zagrożenie dla Unii/Polski podlegających szybkiej eliminacji i rozprzestrzenionych na szeroką skalę, które ujęto pod 218 numerami rejestracyjnymi (dwoma w 2021 r., 216 – w 2023 r.).

(akta kontroli str. 250-251, 255, 319-320, 543-566, 596)

Podstawą do dokonania tych wpisów były 22 informacje stanowiące:

- dwa raporty o przeprowadzonych działaniach zaradczych¹⁸ – 136 numerów rejestracyjnych;
- 13 zgłoszeń stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski z urzędów gmin i/lub miast – 66 numerów rejestracyjnych (łącznie do RDOŚ w okresie objętym kontrolą wpłynęło 14 takich zgłoszeń, przy czym w jednym przypadku dotyczyło ono złożonego w październiku 2023 r. przez gminę Wodzisław formularza o obecności IGO na jej terenie – jenota; RDOŚ skierował pismo¹⁹, w którym wskazał m.in., że ww. zgłoszenie wymaga weryfikacji; w odpowiedzi²⁰ Burmistrz Miasta i Gminy Wodzisław poinformował o braku obecności ww. gatunku w środowisku, wskazując jednocześnie na nieaktualność zgłoszenia; w związku z powyższym RDOŚ nie wprowadził informacji przekazanych w zgłoszeniu do Rejestru IGO);

¹⁸ Raporty o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie gminy Solec-Zdrój i gminy Sędziszów (przedłożony 9 stycznia 2023 r. raport został zaktualizowany 4 maja 2023 r.).

¹⁹ Pismo z dnia 26 października 2023 r.

²⁰ Pismo z dnia 2 listopada 2023 r.

- cztery ustalenia własne RDOŚ (jedno – na podstawie informacji zawartej w artykule prasowym, trzy – stwierdzenia w trakcie realizacji innych zadań/działań RDOŚ) – sześć numerów rejestracyjnych;
- trzy zgłoszenia od osób fizycznych²¹ (w formie e-maila, pisma oraz sprawozdania z wykorzystania zezwolenia na odstępstwo od zakazów w odniesieniu do IGO) – 10 numerów rejestracyjnych.

Informacje wprowadzone do Rejestru IGO o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO dotyczyły IGO stwarzających zagrożenie dla:

- Unii, podlegające szybkiej eliminacji (gęsiówka egipska – jeden numer rejestracyjny);
- Unii, rozprzestrzenione na szeroką skalę (barszcz Mantegazziego oraz żółw ozdobny – po cztery numery rejestracyjne; barszcz Sosnowskiego – 196 numerów rejestracyjnych; trojeść amerykańska – trzy numery rejestracyjne);
- Polski, rozprzestrzenione na szeroką skalę (rdestowiec japoński – dziewięć numerów rejestracyjnych; rdestowiec sachaliński – jeden numer rejestracyjny).

(akta kontroli str. 61-66, 319-320, 323-329, 332-345, 355-358, 376-395, 398-400, 404-542, 596)

W okresie objętym kontrolą RDOŚ do Rejestru IGO dwukrotnie wprowadził informacje dotyczące IGO, tj. trojeści amerykańskiej, zlokalizowanego na terenie tej samej działki, odpowiednio w 2021 r. (zgłoszenie od osoby fizycznej) oraz w 2023 r. (na podstawie informacji zawartej w raporcie o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie gminy). Naczelnik Wydziału wyjaśniła (...), iż w zgromadzonej w RDOŚ w Kielcach dokumentacji brak jest danych pozwalających na udzielenie odpowiedzi dotyczącej powodu dwukrotnego wprowadzenia do Centralnego Rejestru Danych o IGO informacji o inwazyjnym gatunku obcym, którego obecność stwierdzono na terenie działki nr ewid. 149/2, obręb Kolonia Zagajów, gmina Solec Zdrój. Osoba uprawniona, dokonująca wówczas rejestracji nie pracuje obecnie w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach. Dane, w których posiadaniu jest tutaj Wydział oraz informacje udostępnione mi z rejestru nie pozwalają na zweryfikowanie takiego podejścia. Podjęte zostaną działania (korespondencja z Urzędem Gminy Solec Zdrój oraz Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska – administrator systemu) w celu dokonania wyjaśnień w tym zakresie i w przypadku stwierdzenia takiej konieczności/potrzeby/możliwości, dokonana zostanie korekta w Rejestrze IGO.

(akta kontroli str. 262, 281-282, 319-320, 351-355, 482-492, 570)

Informacja o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO podlegającemu szybkiej eliminacji (gęsiówki egipskiej) została niezwłocznie (po jednym dniu od otrzymania zgłoszenia stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski) wprowadzona do Rejestru IGO, tj. zgodnie z art. 6 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy o gatunkach obcych.

(akta kontroli str. 61-71, 319, 575)

Spośród 13 otrzymanych z urzędów gmin i/lub miast zgłoszeń stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski dotyczących IGO rozprzestrzenionych na szeroką skalę, informacje z:

- dziewięciu – wprowadzono do Rejestru IGO w terminie trzech miesięcy (od jednego do 20 dni od wpływu do RDOŚ zgłoszenia), tj. zgodnie z art. 6 ust. 5 pkt 2 lit. a ustawy o gatunkach obcych (dotyczy 28 numerów rejestracyjnych);

²¹ Jedną z nich była pracownica RDOŚ.

- trzech – wprowadzono do Rejestru IGO z opóźnieniem (tj. po upływie 118, 150 oraz 213 dni od ich otrzymania – dotyczy 37 numerów rejestracyjnych), co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- jednej – nie wprowadzono do Rejestru IGO²².

Wszystkie cztery informacje (ustalenia własne RDOŚ) o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO rozprzestrzenionych na szeroką skalę, terminowo (od jednego do ośmiu dni po dokonaniu stwierdzenia) wprowadzono do Rejestru IGO (sześć numerów rejestracyjnych), tj. zgodnie z art. 6 ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy o gatunkach obcych.

Spośród trzech informacji od osób fizycznych o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO rozprzestrzenionych na szeroką skalę:

- dwie – wpłynęły do RDOŚ odpowiednio 11 czerwca 2021 r. oraz 24 września 2021 r., tj. przed dniem wejścia w życie ustawy o gatunkach obcych; informacje zostały wprowadzone do Rejestru IGO (dotyczy dwóch numerów rejestracyjnych);
- jedna – przekazana w 2022 r., stanowiąca sprawozdanie z wykorzystania zezwolenia na odstępstwo od zakazów, dotycząca rdestowca japońskiego oraz sachalińskiego, została wprowadzona do Rejestru IGO z opóźnieniem, tj. po 277 dniach od daty przekazania informacji (osiem numerów rejestracyjnych), co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 319-320, 580-582, 596-598)

W toku przeprowadzonych 22 grudnia 2023 r. oględzin Rejestru IGO stwierdzono, że zgromadzone w Rejestrze IGO informacje o IGO były zgodne z danymi zawartymi w *zgłoszeniach stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski* oraz ustaleniami poczynionymi przez RDOŚ i informacjami przekazanymi przez osoby fizyczne²³.

(akta kontroli str. 568)

W okresie objętym kontrolą do RDOŚ wpłynęły dwa raporty o przeprowadzonych działaniach zaradczych w odniesieniu do IGO rozprzestrzenionego na szeroką skalę na terenie gmin (wszystkie w 2023 roku). Informacje o tych działaniach zostały wprowadzone do Rejestru IGO odpowiednio w okresie od 7 do 9 lutego 2023 r. (raport z 9 stycznia 2023 r.) oraz 10 lutego 2023 r. (raport z dnia 31 stycznia 2023 r.), tj. w terminie określonym w art. 6 ust. 7 pkt 2 ustawy o gatunkach obcych (do 31 marca za poprzedni rok).

Na podstawie ww. raportów informacje o IGO zostały wprowadzone przez RDOŚ do Rejestru IGO odpowiednio w czasie od 29 do 31 dni oraz po 10 dniach. Informacja o IGO przekazana w aktualizacji raportu dotyczącego jednego numeru rejestracyjnego została wprowadzona po upływie 57 dni.

(akta kontroli str. 319, 482-542, 596-597)

Przeprowadzone 22 grudnia 2023 r. oględziny Rejestru IGO wykazały, że wprowadzone do niego informacje o przeprowadzonych działaniach zaradczych dotyczące dziesięciu (ze 136) numerów rejestracyjnych były zgodne z zawartymi w ww. raportach.

(akta kontroli str. 568)

²² Zgłoszenie Burmistrza Miasta i Gminy Wodzisław dotyczące stwierdzenia obecności w środowisku IGO (jenota) stwarzającego zagrożenie dla Unii, rozprzestrzenionego na szeroką skalę.

²³ Ustaleń dokonano na próbie 12 i pięciu numerów rejestracyjnych z Rejestru IGO zaewidencjonowanych w oparciu o odpowiednio *zgłoszenia stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski* oraz informacje będące ustaleniami własnymi RDOŚ i przekazanymi przez osoby fizyczne.

O wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o obecności IGO, RDOŚ:

- poinformował pisemnie urzędy gmin i/lub miast – dotyczy 43 numerów rejestracyjnych (w jednym z powyższych przypadków RDOŚ skierował do wójta pisemną informację o wprowadzeniu do Rejestru IGO danych dotyczących stwierdzenia obecności w środowisku IGO (po 16 stycznia 2023 r.) w związku z powzięciem wiadomości o niedostarczeniu wygenerowanej automatycznie informacji do gminy);
- poinformował poprzez wygenerowanie do urzędów gmin i/lub miast automatycznego maila (od 16 stycznia 2023 r.) – dotyczy 173 numerów rejestracyjnych; w przypadku automatycznego przekazywania informacji wiadomość kierowana była do urzędów gmin i/lub miast w dniu wprowadzenia danych do Rejestru IGO;
- nie skierował informacji dotyczącej wprowadzenia do rejestru danych o IGO stwarzającym zagrożenie dla Unii podlegającym szybkiej eliminacji (dotyczy gęsiówki egipskiej), w stosunku do którego działania zaradcze zobowiązana była przeprowadzić Dyrektor – jeden numer rejestracyjny;
- w związku z brakiem ustawowego obowiązku, nie poinformował Prezydenta Miasta Kielce o wprowadzeniu do Rejestru IGO otrzymanej w 2021 r. informacji o stwierdzeniu IGO – jeden numer rejestracyjny.

(akta kontroli str. 71-72, 319-321, 330, 353, 376, 446, 482, 543-576, 596-597)

W przypadku jednej informacji przekazanej przez osobę fizyczną dotyczącej stwierdzenia obecności IGO w środowisku, w związku z wprowadzeniem przez RDOŚ danych do Rejestru IGO po 277 dniach od jej otrzymania, dwie jednostki samorządu terytorialnego zostały poinformowane po tym okresie.

(akta kontroli str. 320, 356-359, 565-566, 568, 574-575, 582, 585, 598)

Informacje o wprowadzaniu do Rejestru IGO, które przekazane zostały do RDOŚ w trzech zgłoszeniach przez urzędy gmin i/lub miast, których dane do Rejestru IGO zostały wprowadzone po 118, 150 oraz 213 dniach od ich otrzymania, zostały skierowane pisemnie odpowiednio po 126, 158 oraz 221 dniach.

(akta kontroli str. 319, 446-481, 568, 572-573, 581, 585, 598)

W okresie objętym kontrolą do RDOŚ wpłynęła jedna informacja (e-mail z 31 marca 2023 r. z Urzędu Gminy w Słupi) o stwierdzeniu nieobecności w środowisku IGO, tj. gęsiówki egipskiej (IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii podlegającego szybkiej eliminacji – Dyrektor była odpowiedzialna za przeprowadzenia działań zaradczych). W toku przeprowadzonych 22 grudnia 2023 r. oględzin Rejestru IGO stwierdzono, że zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych w ww. rejestrze zamieszczona została informacja w tym zakresie. Do RDOŚ nie wpłynęły informacje o nieobecności IGO, w odniesieniu do którego właściwym do przeprowadzenia działań zaradczych był podmiot, niewymieniony w art. 17 ust. 1 ww. ustawy, np. osoba fizyczna. P.o. Zastępca Dyrektora oświadczyła, że: (...) *przepis art. 17 dotyczy weryfikowania i korygowania wpisów w rejestrze, co wynika z konieczności prostowania błędów (np. źle oznaczono gatunek jako IGO) bądź zmiany sytuacji w terenie (np. zwierzę znikło z miejsca występowania wskazanego w rejestrze). Nie dotyczy sytuacji zwalczania gatunku wskutek działań zaradczych opisanych w Rozdziale 5 ustawy.*

(akta kontroli str. 568, 579)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W obowiązującym regulaminie organizacyjnym²⁴ RDOŚ wydziałowi odpowiedzialnemu za realizację obowiązków związanych z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO nie zostały przypisane zadania²⁵ nałożone na regionalnego dyrektora ochrony środowiska ustawą o gatunkach obcych. W ww. regulaminie przypisane Wydziałowi zadania w zakresie m.in. zezwalania na przetrzymywanie, hodowlę, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym oraz kontroli wydanych zezwoleń i zarządzania w drodze decyzji administracyjnej, na koszt skazanego, uśmiercenia zwierząt lub zniszczenia roślin lub grzybów gatunków obcych stanowiących własność sprawcy, wynikały z uchylonego art. 120 ust. 2 pkt 2 i ust. 2g oraz art. 130 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody. Zgodnie ze standardem kontroli zarządczej nr 3 *Struktura organizacyjna* (części A *Środowisko wewnętrzne*)²⁶, zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności jednostek, poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny. Ponadto w standardzie kontroli zarządczej nr 6 *Określanie celów i zadań, monitorowanie i ocena ich realizacji* (części B *Cele i zarządzanie ryzykiem*) należy zadbać, aby określając cele i zadania wskazać także jednostki, komórki organizacyjne lub osoby odpowiedzialne bezpośrednio za ich wykonanie oraz zasoby przeznaczone do ich realizacji. Stosownie do § 7 Statutu Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach²⁷ organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres zadań komórek organizacyjnych i stanowisk w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach, określa regulamin organizacyjny nadany przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach, po zatwierdzeniu przez GDOŚ.

(akta kontroli str. 103-138)

Dyrektor wyjaśniła: *Obowiązujący (...) regulamin (...) nie został zmieniony w celu uwzględnienia w nim zadań nałożonych na regionalnego dyrektora ochrony środowiska ustawą o gatunkach obcych ponieważ zmieniany jest on w szczególności przy zmianach w strukturze jednostki, a w ostatnim czasie nie było potrzeb w tym zakresie. Należy jednak zauważyć, że pomimo braku przywołania aktualnych przepisów w Regulaminie, nowe regulacje w zakresie gatunków obcych zostały wdrożone, wyznaczony został pracownik do tych spraw (przygotowany został nowy opis stanowiska, w zakresie czynności pracownika*

²⁴ Załącznik do Zarządzenia Wewnętrznego Nr 11/2020 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 27 października 2020 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach.

²⁵ M.in. kontrole w zakresie spełniania warunków przetrzymywania IGO; przyjmowanie zgłoszeń od wójtów, burmistrzów albo prezydentów miast o stwierdzeniu występowania gatunków z listy IGO stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej albo listy gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski; eliminacja ze środowiska lub izolacja gatunków o małej liczebności występujących na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej lub liście gatunków stwarzających zagrożenie dla Polski oraz monitorowanie jej skuteczności; stosowanie działań zaradczych w odniesieniu do IGO rozprzestrzenionych na szeroką skalę występujących w rezerwach przyrody; monitorowanie skuteczności działań zaradczych; prowadzenie działań zaradczych w przypadku wprowadzenia IGO do środowiska oraz prowadzenie postępowań w celu uzyskania zwrotu kosztów od sprawcy tego wprowadzenia; wydawanie decyzji o uśmierceniu zwierzęcia IGO lub unieszkodliwieniu IGO innego niż zwierzę, zatrzymanych na granicy UE przez organy celne; przekazywanie informacji do innych podmiotów, np. regionalnych dyrektorów lasów państwowych; przekazywanie informacji do GDOŚ i współpraca z innymi podmiotami.

²⁶ Załącznik do komunikatu nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 15, poz. 84).

²⁷ Załącznik do rozporządzenia z dnia 10 listopada 2008 r. Ministra Środowiska w sprawie nadania Statutu Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach (Dz. U. z 2021 r. poz. 1658).

wprowadzono odpowiedni zapis). Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach dokona kompleksowej analizy zapisów Regulaminu organizacyjnego pod kątem jego aktualności względem przepisów w zakresie kompetencji wynikających z przepisów prawnych, w tym przedmiotowej ustawy oraz w uzgodnieniu z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska zaplanuje wprowadzenie stosownych zmian.

(akta kontroli str. 273-274, 278)

2. Informacje wynikające z trzech (z 13²⁸) zgłoszeń stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski otrzymanych w dniach 6 czerwca, 8 sierpnia i 9 września 2022 r. od Urzędu Miasta i Gminy Końskie, dotyczące IGO rozprzestrzenionych na szeroką skalę, zostały wprowadzone do Rejestru IGO po upływie 118²⁹, 150³⁰ oraz 213 dni³¹ od ich otrzymania (tj. w dniu 5 stycznia 2023 r.). Ponadto jedna³² z trzech informacji od osób fizycznych o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO rozprzestrzenionych na szeroką skalę (tj. rdestowca japońskiego³³ oraz sachalińskiego³⁴) wynikająca ze sprawozdania z wykorzystania zezwolenia na odstępstwo od zakazów w odniesieniu do IGO otrzymanego przez RDOŚ w dniu 31 grudnia 2022 r. została wprowadzona do Rejestru IGO po 277 dniach od daty jej zgłoszenia (tj. 4 października 2023 r.). Zgodnie z art. 6 ust. 5 pkt 2 lit. a ustawy o gatunkach obcych regionalny dyrektor ochrony środowiska wprowadza do Rejestru IGO informacje określone w art. 6 ust. 2 pkt 1 w przypadku stwierdzenia obecności w środowisku IGO rozprzestrzenionego na szeroką skalę w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania zgłoszenia, o którym mowa w art. 15 ust. 1 ww. ustawy.

(akta kontroli str. 319-320, 356, 359, 446-481, 568, 573-575, 598)

Dyrektor wyjaśniła: *Informacje przekazywane przez Urząd Miasta i Gminy Końskie w zakresie IGO wprowadzono do rejestru po upływie ponad 3 miesięcy z uwagi na długie nieobecności pracownika ds. IGO, zawarcie w piśmie dwóch informacji – zgłoszenia i o działaniach zaradczych, przez co nie dopatrzono się zgłoszenia oraz omyłkowo odłożono sprawę na późniejszy termin. Drugi pracownik wskazany do prowadzenia rejestru, ze względu na obłożenie innymi sprawami bieżącymi, nie był w stanie zająć się sprawą. Czynności zostały zatem podjęte z opóźnieniem. Ponadto wyjaśniła: Informacja od osoby fizycznej o stwierdzeniu obecności w środowisku dwóch gatunków rdestowców należących do IGO, pochodząca ze sprawozdania z decyzji RDOŚ w Kielcach znak: WPN.I.672.5.2021.MKI z 15.10.2021 r., przekazanego 31 grudnia 2022 r. została wprowadzona do rejestru z opóźnieniem z uwagi na brak wiedzy czy sprawozdanie może być potraktowane jako zgłoszenie. Ostatecznie zdecydowano, że informacje należy wprowadzić.*

(akta kontroli str. 581-582, 585)

OCENA CZĄSTKOWA

RDOŚ rzetelnie wprowadzał do Rejestru IGO informacje o przeprowadzonych wobec IGO działaniach zaradczych. W każdym przypadku informował urzędy gmin i/lub miast o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o obecności w środowisku IGO. Jednak niektóre informacje o występowaniu tych gatunków zaewidencjonowano w Rejestrze IGO z opóźnieniem.

²⁸ Dotyczy zgłoszeń, z których informacje wprowadzono do Rejestru IGO.

²⁹ Dotyczy numeru rejestracyjnego 807852.

³⁰ Dotyczy numerów rejestracyjnych od 807847 do 807851.

³¹ Dotyczy numerów rejestracyjnych od 807816 do 807846.

³² Dotyczy numerów rejestracyjnych od 808664 do 808671.

³³ Dotyczy numerów rejestracyjnych od 808664 do 808670.

³⁴ Dotyczy numeru rejestracyjnego 808671.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych w ww. rejestrze zamieszczona została informacja o stwierdzeniu nieobecności w środowisku IGO, tj. gęsiówki egipskiej (IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii podlegającego szybkiej eliminacji). W RDOŚ funkcjonował wydział odpowiedzialny za zadania związane z rozpoznaniem i zwalczaniem IGO. Jednak po wejściu w życie ustawy o gatunkach obcych, w obowiązującym regulaminie organizacyjnym RDOŚ nie zostały mu przypisane zadania nałożone na regionalnego dyrektora ochrony środowiska tą ustawą. Niemniej jednak w ramach tego wydziału wyznaczono osoby odpowiedzialne za te sprawy.

OBSZAR

2. Wydawanie zezwoleń na odstępstwa od zakazów obowiązujących w odniesieniu do IGO i kontrola spełnienia warunków w nich określonych

Opis stanu faktycznego

Od wejścia w życie ustawy o gatunkach obcych (tj. po 18 grudnia 2021 r.) Dyrektor nie wydawała zezwoleń na odstępstwo od zakazów obowiązujących w odniesieniu do IGO, w tym m.in. nie wydawała zezwoleń na odstępstwo, w odniesieniu do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, od zakazów, o których mowa w art. 7 ust. 2 ww. ustawy: [1] pkt 2-4, 6 i 7, w celu przeprowadzenia badań naukowych, ochrony ex situ lub wykorzystania IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski do celów medycznych lub w przypadkach wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym ze względów społecznych lub gospodarczych; [2] pkt 3 i 6, w celu: a) przeprowadzenia działań zaradczych, b) komercyjnego wykorzystania w ramach działań zaradczych IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski; [3] pkt 2 i 3, w odniesieniu do: a) zwierzęcia domowego – w przypadku, o którym mowa w art. 11, lub b) zapasu IGO – w przypadkach, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2.

(akta kontroli str. 6)

W związku z niewydawaniem ww. zezwoleń na odstępstwo od zakazów obowiązujących w odniesieniu do IGO, Dyrektor nie przeprowadzała kontroli m.in. spełnienia warunków określonych w tych zezwoleniach. Nie przeprowadzała również, kontroli, na wniosek GDOŚ, spełnienia warunków określonych w wydanych przez niego zezwoleniach na odstępstwo od zakazów.

(akta kontroli str. 6)

W marcu 2023 r. do RDOŚ wpłynął wniosek Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad o wydanie zezwolenia na odstępstwa od zakazów w odniesieniu do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski – transport do miejsca składowania i przetrzymywanie (składowanie) – eliminację gatunku oraz izolację związaną z zapobieganiem rozprzestrzenianiu się w środowisku rdestowca ostrokończystego zajmującego powierzchnię ponad 11,6 tys. m² na terenie w granicach inwestycji dotyczącej budowy obwodnicy Wąchocka w ciągu drogi krajowej nr 42. P.o. Zastępca Dyrektora umorzyła postępowanie w tej sprawie. W uzasadnieniu decyzji wskazała, m.in. że opisane przez wnioskodawcę czynności – transport w ramach przeprowadzenia działań zaradczych, składowanie poza miejscem usunięcia i okrywanie w celu doprowadzenia do obumarcia roślin nie są czynnościami zakazanymi w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, w myśl art. 7 ust. 2 ustawy o gatunkach obcych, w związku z czym Dyrektor nie miała delegacji ustawowej do wydawania zezwolenia na te czynności.

(akta kontroli str. 293-308)

Dyrektor nie zamieściła na stronie podmiotowej RDOŚ informacji o ryzyku, jakie stanowi przetrzymywanie zwierzęcia domowego należącego do IGO umieszczonego w wykazie IGO stwarzających zagrożenie dla Unii albo na liście IGO stwarzających

zagrożenie dla Polski, oraz o środkach, jakie powinny zostać podjęte w celu zminimalizowania ryzyka rozmnażania się i ucieczki takiego zwierzęcia, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 39)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niezamieszczeniu przez Dyrektora na stronie podmiotowej RDOŚ informacji o ryzyku, jakie stanowi przetrzymywanie zwierzęcia domowego należącego do IGO umieszczonego w wykazie IGO stwarzających zagrożenie dla Unii albo na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, oraz o środkach, jakie powinny zostać podjęte w celu zminimalizowania ryzyka rozmnażania się i ucieczki takiego zwierzęcia. Powyższe stanowiło naruszenie art. 13 ustawy o gatunkach obcych.

(akta kontroli str. 39)

Dyrektor wyjaśniła, że powodem niezamieszczenia ww. informacji było (...) *spiętrzenie spraw różnego rodzaju i konieczność zastępowania nieobecnych pracowników przy realizacji spraw w szczególności z terminami zawitymi. Przygotowanie takiej informacji wymaga listy gatunków, które mogą być zwierzętami domowymi, przeanalizowania biologii poszczególnych gatunków, wskazania możliwych metod izolacji oraz eliminacji form rozwojowych, przygotowania tekstu informacji w sposób zrozumiały dla odbiorcy. RDOŚ w Kielcach w miarę możliwości niezwłocznie uzupełni brakującą informację o ryzyku (...).*

(akta kontroli str. 275, 278)

OCENA CZĄSTKOWA

Po wejściu w życie ustawy o gatunkach obcych, Dyrektor nie wydawała zezwoleń na odstępstwa od zakazów obowiązujących w odniesieniu do IGO i w związku z tym nie przeprowadzała kontroli spełniania warunków w nich określonych. Nie przeprowadzała również takich kontroli na wniosek GDOŚ w sytuacji, gdy ten organ wydawał takie zezwolenia.

Wbrew art. 13 ustawy o gatunkach obcych Dyrektor nie zamieściła na stronie podmiotowej RDOŚ informacji o ryzyku, jakie stanowi przetrzymywanie zwierzęcia domowego należącego do IGO umieszczonego w wykazie IGO stwarzających zagrożenie dla Unii albo na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, oraz o środkach, jakie powinny zostać podjęte w celu zminimalizowania ryzyka rozmnażania się i ucieczki takiego zwierzęcia.

OBSZAR

3. Działania zaradcze przeprowadzane w stosunku do IGO

Opis stanu
faktycznego

Po wejściu w życie ustawy o gatunkach obcych, RDOŚ powziął jedną informację dotyczącą IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii podlegającego szybkiej eliminacji. W lutym 2023 r. gmina Słupia poinformowała (telefonicznie³⁵ i poprzez złożenie formularza *zgłoszenia stwierdzenia obecności IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski*³⁶) o obecności na jej terenie dwóch osobników gęsiówki egipskiej. W ww. zgłoszeniu podano dwa okazy, jednak weryfikacja przez RDOŚ załączonej dokumentacji fotograficznej wskazała, że drugi okaz to młody osobnik gęsi białoczelnej. RDOŚ ustalił, że ww. IGO przebywa w rejonie stawu w Słupiu od ok. 1,5 roku. Zgodnie z art. 20 ust. 3 ustawy o gatunkach obcych p.o. Zastępca Dyrektora wystąpił do GDOŚ z wnioskiem o zgodę na odstąpienie od przeprowadzenia szybkiej eliminacji tego IGO. Wniosek uzasadniono m.in. spełnieniem warunków, o których mowa w art. 18 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r.

³⁵ 20 lutego 2023 r.

³⁶ 23 lutego 2023 r.

w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych³⁷. Wskazano w nim, że: eliminacja jest niewykonalna od strony technicznej, ponieważ dostępnych metod eliminacji nie można zastosować w środowisku, w którym zdomował się dany IGO; w analizie kosztów i korzyści na podstawie dostępnych danych uznano, że w dłuższej perspektywie czasowej koszty będą wyjątkowo wysokie i nieproporcjonalne do korzyści z eliminacji gatunku; metody eliminacji są niedostępne lub są dostępne, lecz mają bardzo poważne niepożądane oddziaływanie na zdrowie ludzkie, na środowisko lub inne gatunki. W nawiązaniu do tego wniosku, GDOŚ wezwał RDOŚ o przekazanie wyczerpujących informacji na temat spełnienia przynajmniej jednego z ww. warunków. W odpowiedzi na wezwanie p.o. Zastępca Dyrektora poinformowała o nieobecności tego IGO, ustalonej w oparciu o informacje z Urzędu Gminy w Słupi oraz wizji lokalnej przeprowadzonej przez pracowników RDOŚ³⁸. W związku z tym, że stanowisko w sposób naturalny zaniknęło, GDOŚ umorzył postępowanie.

NIK wskazuje na prawidłowe działanie, polegające na wystąpieniu mailowo przez pracownika RDOŚ do lokalnej organizacji zajmującej się ochroną przyrody o zwrócenie uwagi podczas obserwacji ornitologicznych na pojawienie się osobnika tego gatunku i w takim przypadku przekazanie informacji do RDOŚ.

Po wejściu w życie ustawy o gatunkach obcych, nie było przypadków stwierdzenia obecności IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, podlegającego szybkiej eliminacji.

(akta kontroli str. 60-92, 97, 319, 568)

Ustalono, że na obszarach ośmiu rezerwatów przyrody³⁹ zidentyfikowano (np. w planach ochrony) siedem⁴⁰ IGO występujących na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej/Polski rozprzestrzenionych na szeroką skalę⁴¹. Informacje o obecności IGO w sześciu rezerwach przyrody (w przypadku dwóch rezerwatów przyrody Lubcza i Gaj termin wprowadzenia ww. informacji o IGO upływie w styczniu 2024 r.) RDOŚ nie wprowadził do Rejestru IGO⁴² oraz nie przeprowadzał wobec nich działań zaradczych⁴³, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W zakresie monitorowania obecności (np. przyrostu) ww. IGO w rezerwach przyrody Dyrektor wyjaśniła, że obecność IGO w ww. rezerwach przyrody (...) *nie jest monitorowana w sposób nakierowany na poszukiwanie IGO i systematyczną obserwację dynamiki zmian ich arealu. Działania takie wymagałyby pozyskania środków finansowych na zlecenie wykonania monitoringu specjalistom zewnętrznym i dodatkowego zaangażowania pracowników. Monitorowanie odbywa się doraźnie, w trakcie wizji terenowych w rezerwach. Ponadto wyjaśniła: (...) Informacje w zakresie obserwacji IGO nie są dokumentowane na piśmie. Nie ma również zestawionych wyników w tym zakresie. Regionalna Dyrekcja planuje wystąpić o środki zewnętrzne w celu wykonania kompleksowego przeglądu dokumentacji oraz sytuacji*

³⁷ Dz. Urz. UE. L Nr 317, str. 35, ze zm.

³⁸ Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych, informacja o nieobecności w środowisku tego gatunku na stanowisku w Słupi została zamieszczona w Rejestrze IGO.

³⁹ Wisła pod Zawichostem, Zachelmie, Słopiec, Krzyżanowice, Góry Pieprzowe, Lubcza, Owczary, Gaj.

⁴⁰ Kolczurka kłapowana – rezerваты przyrody: Wisła pod Zawichostem, Słopiec, Krzyżanowice, Góry Pieprzowe i Owczary; rdestowiec japoński – rezerваты przyrody: Wisła pod Zawichostem, Zachelmie i Słopiec; rdestowiec sachaliński, rak pręgowaty, sumik karłowaty, trawianka – rezerwat przyrody Wisła pod Zawichostem; jenot – rezerваты przyrody: Lubcza i Gaj.

⁴¹ Stwarzające zagrożenie dla UE – rak pręgowaty, trawianka i jenot; stwarzające zagrożenie dla Polski – kolczurka kłapowana, rdestowiec japoński i sachaliński, sumik karłowaty.

⁴² Za wyjątkiem stanowiska kolczurki kłapowanej w rezerwacie przyrody Góry Pieprzowe.

⁴³ W przypadku rezerwatów przyrody Gaj i Lubcza właściwymi do przeprowadzenia działań zaradczych były nadleśnictwa.

terenowej. Przy zleceniu dokumentacji na potrzeby planów ochrony rezerwatów (aktualnie w opracowaniu) zawarte zostaną stosowne zapisy odnośnie IGO.

(akta kontroli str. 93-96, 276, 280, 581, 583)

Pomimo rozpoznania w dwóch planach ochrony rezerwatów przyrody⁴⁴ IGO stwarzającego zagrożenia dla Polski na szeroką skalę, tj. rdestowca japońskiego⁴⁵ i kolczurki klapowanej⁴⁶, nie przewidziano w nich działań polegających na ich zwalczaniu. Odnosząc się do tego Dyrektor wyjaśniła: *W rezerwacie przyrody Krzyżanowice wymieniony gatunek obcy o charakterze inwazyjnym określono jako niezagrażający substancji przyrodniczej rezerwatu, dlatego nie został on uwzględniony w planie ochrony dla tego rezerwatu. Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o gatunkach obcych działania zaradcze przeprowadza się w sposób odpowiedni i w zakresie odpowiednim do charakteru, zasięgu i rozmiaru negatywnego oddziaływania IGO na gatunki niedocelowe lub siedliska przyrodnicze, usługi ekosystemowe, zdrowie ludzi lub gospodarkę. W związku z tym, na obecnym etapie nie wskazano na konieczność zwalczania IGO i nie zaplanowano działań w tym zakresie. W rezerwacie przyrody Słopiec w trakcie przygotowywania planu ochrony rezerwatu, autorzy dokumentacji nie zaobserwowali szczególnie wysokiego rozprzestrzeniania się stwierdzonych gatunków obcych o charakterze inwazyjnym. Ponadto wskazano, iż zaproponowana strategia ochrony poprzez wyznaczenie obszaru ochrony ścisłej będzie zabezpieczać naturalne procesy przyrodnicze i powinna prowadzić do stabilizacji ekosystemu, a więc i nierozprzestrzeniania się gatunku obcego. Z reguły gatunki takie w siedliskach niezaburzonych, o ograniczonej antropopresji wykazują mniejszą zdolność do ekspansji. W związku z tym, na obecnym etapie, zgodnie z zapisem planu ochrony nie będą podejmowane działania czynnego zwalczania wspomnianych gatunków, a jedynie prowadzenie ich obserwacji w ramach zaproponowanego monitoringu zachowania i przemian ekosystemów leśnych. Ewentualna ingerencja na obecnym etapie może być przeciwnie skuteczna. W przypadku zaobserwowania rozprzestrzeniania się stwierdzonych gatunków obcych o charakterze inwazyjnym, wskazanych w tabeli zagrożeń, będą podjęte działania zmierzające do ich eliminacji, po stosownej zmianie w planie ochrony. Ponadto należy zaznaczyć, iż w aktualnych wytycznych metodycznych zawartych w kompendiach zwalczania wybranych inwazyjnych gatunków obcych (szczególnie w stosunku do gatunku kolczurka klapowana) wskazuje się, iż przeprowadzane działania winny być zgodne z aktualnymi przepisami oraz planami ochrony/zadaniami ochronnymi/planami zadań ochronnych i innymi dokumentami obowiązującymi dla danych obszarów objętych ochroną.*

(akta kontroli str. 93-96, 276, 279)

Zgodnie z art. 24 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy o gatunkach obcych, jeżeli do środowiska został wprowadzony IGO stwarzający zagrożenie dla Unii/Polski, działania zaradcze, na koszt sprawcy wprowadzenia tego IGO do środowiska, przeprowadza w stosunku do IGO rozprzestrzenionego na szeroką skalę właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska – na obszarze rezerwatu przyrody, z wyłączeniem lasów stanowiących rezerwat przyrody. Odnosząc się do działań mających na celu ustalenie sprawcy wprowadzenia do środowiska IGO na obszarze rezerwatów przyrody i wyegzekwowania od niego kosztów przeprowadzenia tych działań Dyrektor wyjaśniła: *Regionalny Dyrektor (...) nie ustalał sprawcy wprowadzenia IGO do środowiska na obszarze rezerwatów przyrody, ani nie egzekwował kosztów w tym zakresie gdyż nie posiada wiedzy, aby gatunki te, rozprzestrzenione w Polsce na szeroką skalę, zostały celowo wprowadzone do środowiska przyrodniczego*

⁴⁴ Plany ochrony rezerwatów przyrody Słopiec i Krzyżanowice.

⁴⁵ Dotyczy Planu ochrony rezerwatu przyrody „Słopiec”.

⁴⁶ Dotyczy Planu ochrony rezerwatu „Krzyżanowice”.

rezerwatów. Prawdopodobnie samoczynnie rozprzestrzeniły się w środowisku, z terenów sąsiednich bądź wraz z nurtem rzek.

(akta kontroli str. 580, 583)

W zakresie stwierdzenia w rezerwach zarządzanych przez RDOŚ gatunków obcych, niewystępujących na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej/Polski Dyrektor wyjaśniła: *Przy okazji opracowywania dokumentacji na potrzeby planów ochrony rezerwatów przyrody stwierdzono występowanie gatunków obcych nie ujętych na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Unii /Polski, m.in. czeremcha amerykańska *Padus serotina*, nawłóć kanadyjska *Solidago canadensis*, nawłóć późna *Solidago gigantea*, robinia akacjowa *Robinia pseudoacacia*, niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, słonecznik bulwiasty *Helianthus tuberosus*. Działania ochrony czynnej prowadzone w wybranych rezerwach przyrody i jednocześnie obszarach Natura 2000 takie jak usuwanie drzew i krzewów oraz koszenia na wybranych siedliskach obejmują swoim zakresem wszelkie gatunki niepożądane w rezerwach przyrody i obszarach Natura 2000. Przewidziana jest kontynuacja takich działań.*

(akta kontroli str. 276, 280)

Ustalono, że na trzech obszarach Natura 2000 (Dolina Bobrzy, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie i Góry Pieprzowe) na terenie województwa świętokrzyskiego RDOŚ zidentyfikował IGO stwarzające zagrożenie dla Polski rozprzestrzenione na szeroką skalę (tj. kolczurkę klapowaną). Dyrektor wyjaśniła, że (...) *W przypadku obszaru Natura 2000 Góry Pieprzowe stanowisko kolczurki klapowanej *Echinocystis lobata* zostało wprowadzone do Rejestru IGO. Jest to stanowisko o nr 37172 obejmujące cały obszar Natura 2000. (...) informacja wymaga doprecyzowania odnośnie lokalizacji i liczebności stanowiska. Jednak informacja o stwierdzeniu obecności tego IGO na dwóch pozostałych obszarach nie została wprowadzona do Rejestru IGO, o czym szerzej w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.*

(akta kontroli str. 292, 581, 584, 586)

Odnośnie podejmowania/planowania działań w związku ze stwierdzeniem IGO w środowisku na obszarach Natura 2000 Dyrektor wyjaśniła: *Zgodnie z art. 27a ust. 2 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor sprawuje nadzór nad obszarem Natura 2000, natomiast zgodnie z art. 32 ust. 3 koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania. Regionalny dyrektor jako nadzorujący obszar Natura 2000 sporządza i ustanawia plan zadań ochronnych a także dokonuje jego aktualizacji. W planie zadań ochronnych określone są konieczne działania dotyczące ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt będących przedmiotami ochrony wraz ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów wdrażania. W większości przypadków jako podmioty odpowiedzialne wskazywani są właściciele lub zarządcy terenów, na których występują przedmioty ochrony. W najbliższym czasie planowana jest aktualizacja obowiązujących planów zadań ochronnych, w tym ustanowionych przed wejściem w życie ustawy o gatunkach obcych. W związku z koniecznością zwalczania gatunków inwazyjnych Regionalna Dyrekcja przy zleceniu inwentaryzacji do aktualizacji projektów planów zadań ochronnych zawrze stosowne zapisy w opisach przedmiotu zamówienia. Jeżeli zaktualizowane dane wskażą na konieczność eliminacji IGO w danym przedmiocie ochrony, w zaktualizowanych dokumentach wskazane zostaną takie miejsca i zakres koniecznych prac. Niezależnie od powyższego, zauważam, że z uwagi na biologię kolczurki klapowanej, w tym łatwość w rozprzestrzenianiu się i kolonizowaniu nowych obszarów jest ona gatunkiem niezwykle trudnym do zwalczania. Konieczne byłoby zinwentaryzowanie gatunku w górnym odcinku dorzecza Nidy (rzeki Bobrza, Biała Nida, Czarna Nida) i objęcie*

działaniami wszystkich tych terenów tak aby nie doszło do ponownego zasiedlenia przez IGO przemieszczającego się z górnych odcinków rzek. W innym wypadku działania te będą wiązały się z wydatkowaniem środków, bez osiągnięcia zakładanego efektu.

(akta kontroli str. 581, 584-585)

Z ustaleń kontroli wynika, że na 12 obszarach Natura 2000 stwierdzono gatunki obce⁴⁷ nieujęte w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów⁴⁸. W zakresie podejmowania/planowania działań w związku ze stwierdzeniem tych gatunków obcych w środowisku na ww. obszarach Dyrektor wyjaśniła: *regionalny dyrektor jako nadzorujący obszar Natura 2000 sporządza i ustanawia plan zadań ochronnych, w którym określone są konieczne działania dotyczące przedmiotów ochrony wraz ze wskazaniem obszarów wdrażania i podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie. W większości przypadków jako podmioty odpowiedzialne za prowadzenie działań (np. użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe) wskazywani są właściciele lub zarządcy terenów, na których występują przedmioty ochrony. Gatunki obce takie jak np. nawłóć, klon jesionolistny, czeremcha amerykańska pojawiają się i rozprzestrzeniają często wskutek zaprzestania użytkowania rolniczego. Działania ochrony czynnej połączone z eliminowaniem gatunków niepożądanych realizowane w ramach projektów finansowanych z funduszy pomocowych są znacząco utrudnione z uwagi na konieczność uzyskania zgód prywatnych właścicieli i rozdrobnienie ewidencyjne gruntów. W najbliższym czasie planowana jest aktualizacja obowiązujących planów zadań ochronnych, w tym ustanowionych przed wejściem w życie ustawy o gatunkach obcych. Regionalna Dyrekcja przy zleceniu inwentaryzacji do aktualizacji projektów planów zadań ochronnych zawrze stosowne zapisy w opisach przedmiotu zamówienia.*

(akta kontroli str. 581, 585)

Odnośząc się do współpracy RDOŚ z innymi podmiotami (np. wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta, dyrektorem parku narodowego, dyrektorem regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, zarządcami nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa) Dyrektor wyjaśniła: *W zakresie dotyczącym działań zaradczych realizowanych na podstawie ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska dotychczas współpracowała z jednostkami samorządowymi w ramach przyjmowania zgłoszeń o stwierdzeniu IGO, działaniach zaradczych i wprowadzania danych do rejestru. W okresie wdrażania przepisów ustawy prowadziła liczne kontakty robocze z tymi jednostkami. Pracownik odpowiedzialny za IGO przygotował instrukcję (przekazaną do wszystkich urzędów gmin) odnośnie usprawnienia w zakresie przekazywania danych do rejestru. Dotychczas nie zawarto porozumień w temacie zwalczania IGO z podmiotami, o których mowa w art. 22 ustawy. W przypadku*

⁴⁷ M.in. nawłóć późna – Dolina Czarnej, Ostoja Szaniecko-Solecka, Góry Pieprzowe, Ostoja Sobkowsko-Korytnicka; klon jesionolistny – Dolina Czarnej, Ostoja Szaniecko-Solecka, Ostoja Sobkowsko-Korytnicka; tatarak zwyczajny – Dolina Czarnej; niecierpek drobnokwiatowy – Ostoja Szaniecko-Solecka, Ostoja Kozubowska, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie, Góry Pieprzowe, Przełom Lubrzanki, Uroczyska Lasów Starachowickich; nawłóć kanadyjska – Dolina Bobrzy, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie, Krzemionki; dąb czerwony – Ostoja Szaniecko-Solecka, Ostoja Kozubowska, Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie, Ostoja Gaj; *erectites* jastrzębcowaty – Ostoja Przedborska; czeremcha amerykańska – Ostoja Przedborska, Krzemionki, Góry Pieprzowe, Przełom Lubrzanki, Uroczyska Lasów Starachowickich; przymiotno białe – Ostoja Szaniecko-Solecka, Góry Pieprzowe, Ostoja Sobkowsko-Korytnicka.

⁴⁸ Dz. U. poz. 2649.

zidentyfikowania problemu wskazującego na potrzebę sformalizowanego podejścia, zawarte zostaną takie porozumienia.

(akta kontroli str. 275, 277-278, 283-289)

W latach 2020-2023⁴⁹ do RDOŚ nie wpłynęła żadna skarga dotycząca rozpoznania i zwalczania IGO.

(akta kontroli str. 7)

W ww. okresie w RDOŚ nie były prowadzone kontrole (wewnętrzne i zewnętrzne) oraz audyty środowiskowe (wewnętrzne i zewnętrzne) dotyczące IGO.

(akta kontroli str. 7-8)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor nie wprowadziła do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu obecności IGO rozprzestrzenionego na szeroką skalę w zarządzanych przez Dyrektora sześciu (8,2% ogółu⁵⁰) rezerwach przyrody⁵¹. Zgodnie z art. 6 ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy o gatunkach obcych, regionalny dyrektor ochrony środowiska wprowadza do Rejestru IGO informacje określone w art. 6 ust. 2 pkt 1 w przypadku stwierdzenia obecności w środowisku IGO rozprzestrzenionego na szeroką skalę – w terminie 3 miesięcy od dnia stwierdzenia obecności tego IGO w środowisku na obszarze właściwości danego organu. Dokumenty planistyczne sporządzone (ustanowione) w RDOŚ dla ww. rezerwatów zostały opracowane w: 2011 r. (Owczary, Zachełmie), 2015 r. (Góry Pieprzowe), 2021 r. (Śłopiec, Krzyżanowice), 2022 r. (Wisła pod Zawichostem). Ponadto RDOŚ nie przeprowadził działań zaradczych w odniesieniu do IGO zidentyfikowanych na obszarach tych rezerwatów, mimo że zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy działania zaradcze w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, przeprowadza – po wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu obecności w środowisku tego IGO na obszarze rezerwatu przyrody, z wyłączeniem lasów stanowiących rezerwat przyrody – właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska.

(akta kontroli str. 93-96, 290-291)

Odnośnie niewprowadzenia do Rejestru IGO ww. informacji Dyrektor wyjaśniła: *Informacje o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO rozprzestrzenionych na szeroką skalę w rezerwach przyrody (...), nie zostały jeszcze wprowadzone do Rejestru IGO z uwagi na problemy kadrowe (fluktuacja, dłuższe nieobecności, czasowy brak pracownika ds. rezerwatów przyrody, brak zainteresowania wolnym etatem (2 stanowiska obsadzone dopiero w IV kwartale br., w tym jeden z naboru wewnętrznego), czas potrzebny na wdrożenie nowych pracowników, permanentne spiętrzenie spraw bieżących a zatem brak możliwości przydzielenia pracownikom dodatkowego zadania polegającego na usystematyzowaniu wiedzy na temat gatunków obcych inwazyjnych wskazanych w planach ochrony rezerwatów przyrody celem przekazania ich do wprowadzenia do rejestru. Po weryfikacji i doprecyzowaniu danych o stwierdzonych IGO w rezerwach przyrody: Wisła pod Zawichostem, Zachełmie, Śłopiec, Krzyżanowice, Góry Pieprzowe, Lubcza, Gaj i Owczary będą sukcesywnie wprowadzane do Rejestru IGO. Odnosząc się do nieprzeprowadzania działań zaradczych wobec ww. IGO, Dyrektor odwołała się*

⁴⁹ Do 22 listopada 2023 r.

⁵⁰ Na terenie województwa świętokrzyskiego znajdują się 73 rezerwaty przyrody.

⁵¹ Wisła pod Zawichostem, Zachełmie, Śłopiec, Krzyżanowice, Góry Pieprzowe, Owczary.

do wskazanych wyżej powodów. Ponadto wyjaśniła: (...). Przeprowadzenie działań zaradczych (przy czym RDOŚ jest właściwy w przypadku rezerwatów poza terenem zarządzanym przez PGL LP właściwe nadleśnictwa⁵²) wymaga: przeanalizowania najpilniejszych potrzeb przyrodniczych w tym zakresie z uwzględnieniem aktualnych wytycznych metodycznych zawartych w kompendiach zwalczania wybranych inwazyjnych gatunków obcych, wskazań zawartych w dokumentach planistycznych sporządzonych/ustanowionych w RDOŚ w Kielcach dla rezerwatów przyrody, jak również możliwości pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych. Duże obciążenie pracą osób aktualnie zatrudnionych w Wydziale ds. Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000 uniemożliwia powierzenie im dodatkowego zadania. W odniesieniu do rezerwatów przyrody Gaj i Lubcza RDOŚ stosownie poinformuje właściwe Nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 276, 278-279)

2. Dyrektor nie wprowadziła do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu kolczurki klapowanej (IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski rozprzestrzenionego na szeroką skalę) pomimo jej zidentyfikowania w 2011 r. na dwóch obszarach Natura 2000 (Dolina Bobrzy i Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie). W konsekwencji właściwe organy nie uzyskały informacji o obecności tego inwazyjnego gatunku obcego na tych terenach. Zgodnie z art. 6 ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy o gatunkach obcych regionalny dyrektor ochrony środowiska wprowadza do Rejestru IGO informacje określone w art. 6 ust. 2 pkt 1 w przypadku stwierdzenia obecności w środowisku IGO rozprzestrzenionego na szeroką skalę – w terminie 3 miesięcy od dnia stwierdzenia obecności tego IGO w środowisku na obszarze właściwości danego organu.

(akta kontroli str. 292)

Dyrektor wyjaśniła: (...) Kolczurka klapowana w obszarach Natura 2000 Wzgórza Chęcińsko-Kieleckie oraz Dolina Bobrzy stwierdzona została w trakcie prac nad projektem planu zadań ochronnych w 2011 r., kiedy to nie było obowiązku wprowadzania danych do Rejestru IGO (nie było również takiego rejestru). W związku z brakiem szczegółowych informacji o tych stanowiskach a także znacznym upływem czasu od powzięcia informacji o tym gatunku, danych nie wprowadzono do Rejestru IGO. Na dzień dzisiejszy brak jest komentarzy i wytycznych dotyczących konieczności wprowadzania danych sprzed wielu lat do Rejestru IGO. RDOŚ w Kielcach posiada jedynie informacje o zaobserwowaniu gatunku w płatach siedliska przyrodniczego. Brak jest informacji o liczbie okazów lub zajmowanej powierzchni, miejscu i dacie stwierdzenia oraz fotografii potwierdzającej obecność w środowisku. Zbieranie danych szczegółowych odnośnie IGO w obrębie siedlisk przyrodniczych w obszarach Natura 2000 będzie się odbywać w trakcie realizacji zleceń w ramach aktualizacji zadań ochronnych i monitoringu stanu przedmiotów ochrony. Na pozostałych terenach dane będą gromadzone z informacji przekazywanych zgodnie z art. 15 ustawy o gatunkach obcych (kto stwierdzi obecność gatunku IGO w środowisku zgłasza ten fakt wójtowi, burmistrzowi albo prezydentowi miasta, wraz z podaniem szczegółowych danych, o których mowa w ust. 2 ustawy o gatunkach obcych).

(akta kontroli str. 581, 584, 586)

⁵² Dotyczy rezerwatów przyrody Gaj i Lubcza.

OCENA CZĄSTKOWA Dyrektor nie wprowadziła do Rejestru IGO informacji o zidentyfikowanych IGO na obszarach rezerwatów przyrody i Natura 2000. Ponadto nie przeprowadziła działań zaradczych w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych w sześciu rezerwach przyrody.

OBSZAR **4. Wymierzanie administracyjnych kar pieniężnych za naruszenia związane z zakazami dotyczącymi IGO**

Opis stanu faktycznego Od wejścia w życie ustawy o gatunkach obcych (tj. po 18 grudnia 2021 r.) Dyrektor nie wymierzała administracyjnych kar pieniężnych za naruszenia zakazów związanych m.in.:

- z wprowadzaniem do środowiska oraz przemieszczaniem w środowisku IGO stwarzających zagrożenie dla Polski;
- w odniesieniu do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski – przywozem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub wywozem z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; transportem, z wyłączeniem transportu IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski w związku z przeprowadzanymi działaniami zaradczymi; przetrzymywaniem; chowem lub hodowlą, rozmnażaniem lub uprawą; wprowadzaniem do obrotu; wykorzystywaniem; wymianą;
- w odniesieniu do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii – wprowadzaniem na terytorium Unii, w tym przemieszczaniem tranzytem pod nadzorem celnym; przetrzymywaniem, w tym w obiekcie izolowanym; hodowaniem, w tym w obiekcie izolowanym; przywożeniem do Unii, wywożeniem z Unii lub przemieszczaniem w granicach Unii z wyjątkiem transportu gatunków do obiektów w związku z ich eliminacją; wprowadzaniem do obrotu; wykorzystywaniem lub wymianami; zezwalaniem na ich rozmnażanie, hodowlę lub uprawę, w tym w obiekcie izolowanym; lub uwalnianiem do środowiska.

(akta kontroli str. 6, 250-251, 567)

OCENA CZĄSTKOWA Z uwagi na niewymierzanie przez Dyrektora administracyjnych kar pieniężnych za naruszenia związane z zakazami dotyczącymi IGO, NIK odstępuje od formułowania oceny częściowej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

- Wnioski**
1. Przeprowadzenie działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych zidentyfikowanych na obszarach rezerwatów przyrody.
 2. Wprowadzenie do Rejestru IGO informacji o obecności IGO na obszarach rezerwatów przyrody i Natura 2000.
 3. Uwzględnienie w regulaminie organizacyjnym RDOŚ zadań nałożonych na regionalnego dyrektora ochrony środowiska ustawą o gatunkach obcych.
 4. Zamieszczenie na stronie podmiotowej RDOŚ informacji o ryzyku, jakie stanowi przetrzymywanie zwierzęcia domowego należącego do IGO umieszczonego w wykazie IGO stwarzających zagrożenie dla Unii albo na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, oraz o środkach, jakie powinny zostać podjęte w celu zminimalizowania ryzyka rozmnażania się i ucieczki takiego zwierzęcia.

Uwagi NIK nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, 10 stycznia 2024 r.

Kontrolerzy

Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
p.o. Wicedyrektor
Krzysztof Wilkosz

p.o. WICEDYREKTOR
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Kielcach
.....
podpis
Krzysztof Wilkosz